

ШЛЯХИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ТА ФОРМ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Народ мудрий. Упродовж віків він переконався, що стояти на місці не можна – інакше залишишся у хвості. Отже, хто не бажає такої долі, має рухатися вперед, не зупинятися, досягши якоїсь вершини, а долати інші. У цьому й полягає основна місія сучасного педагога. Від цього має відштовхуватися кожен, хто причетний до формування системи методичної роботи в навчальному закладі.

Сьогодні вже мало для педагога бути на уроці та поза ним актором, режисером, діловодом, диригентом, дипломатом, психологом, новатором і компетентним фахівцем. Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітніх ідей, здатність постійно навчатися, бути в постійному творчому пошуку. Ці якості формуються в щоденній педагогічній праці.

Особлива увага звертається на інформаційно-методичну діяльність, яка передбачає підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, інформатизацію процесів управління наукової та інноваційної діяльності, бібліотечних ресурсів, розвиток технічної та програмової бази, впровадження ІКТ та дистанційних технологій у формах роботи з педагогами та навчальний процес, використання інтернет-ресурсів.

Необхідною умовою функціонування навчального закладу виступає науково-методична робота педагогів. Науково-методична робота – це засіб формування творчої особистості педагога і підтримки професійної форми його діяльності.

В умовах реформування системи освітньої галузі в Україні виникла потреба зміни підходів до організації науково-методичного супроводу професійної діяльності педагога, забезпечення оптимальних умов для його

професійного й особистісного розвитку. Це зумовлює потребу формування нових основоположних підходів, бачень щодо супроводження праці педагогічних працівників, розвитку їхнього освітнього потенціалу, визначення змісту та структурних компонентів методичної роботи, застосування оптимальних форм її організації з метою досягнення спрогнозованого результату [1].

Науково-методична робота педагогів училища – це цілісна, заснована на досягненнях науки й передового педагогічного досвіду система взаємопов'язаних дій, що забезпечують безперервний розвиток творчої особистості педагога, формування єдиного колективу педагогів-дослідників, і, нарешті, підвищення освітнього рівня навчального закладу в умовах інтенсивної інноваційної діяльності [5].

У Законі України "Про освіту" (ст. 53, 54, 59) [2] утверджено право вчителя на навчання упродовж життя та академічну мобільність, вибір видів і форм професійного зростання, суб'єктів освітньої діяльності. Зазначаємо, що відповідно до зазначеного документа (ст. 53), педагогічний працівник є здобувачем (а не отримувачем) освіти та має право на індивідуальну освітню траєкторію. У ст. 1 цього документа визначено, що індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації освітнього потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчання дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [1].

Методична робота – важлива складова, що має цілісну систему дій і заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного педагогічного працівника, розвиток творчого потенціалу педагогічних колективів навчальних закладів, досягнення позитивних результатів навчально-виробничого процесу. Участь у методичній роботі має бути професійним обов'язком кожного педагогічного працівника.

Головна мета роботи методичних служб ПТНЗ з педагогічними кадрами – забезпечення неперервного і цілеспрямованого професійного розвитку педагогічних працівників відповідно до сучасних вимог.

Найголовнішим та найістотнішим у методичній роботі є надання реальної, дієвої допомоги педагогічним працівникам у розвитку їхньої майстерності – поєднання професійних знань, навичок та вмінь і необхідних для сучасного педагога рис особистості.

Одним із завдань методичної роботи на сучасному етапі є активізація творчих здібностей викладачів. Творчий характер закладений у самій суті професії педагога. До творчості викладача спонукає й сьогоднішній учень - розвинена й нестандартна особистість, вимоглива до свого наставника. Отже, наразі необхідно формувати тип учителя-новатора, справжнього фахівця.

Успіх освітнього процесу залежить від того, чи відмовиться педагог від стереотипів минулих часів, чи готовий він будувати стосунки з учнями на принципах гуманізму. Дійсність вимагає позбутися звичних установок, шукати нові форми спілкування як з учнями, як і з їхніми родинами, так із викладачами.

Методичну роботу в закладах освіти потрібно розглядати як особистісно зорієнтовану, адаптивну й мобільну, гнучку, таку, що своєчасно реагує на запити всіх педагогічних працівників та задовольняє їх. Одним із підходів методичної роботи є застосування інноваційних технологій її організації.

Для цього використовуємо як традиційні, так і нетрадиційні форми роботи. Традиційні: інструктивно-методичні наради, методичні об'єднання, предметні тижні, семінари-практикуми, конкурси педагогічної майстерності, індивідуальні методичні консультації, співбесіди. Нетрадиційні: панорама методичних знахідок, клуби, літературні світлиці, педагогічні консиліуми, мозкові атаки, конкурс «Вчитель року», педагогічні КВК, методичні аукціони, проблемні столи, педагогічні посиденьки, творчі звіти вчителів, що атестуються, портрети творчого вчителя, освітянські вечорниці.

Перелік нестандартних форм методичної роботи

1. Подорож по діагностичній карті підвищення методичної кваліфікації класних керівників.
2. Методичний анонс-огляд новинок літератури «Педагогічний бестселер».
3. Естафета педагогічних здивувань (про використання інтерактивних форм і методів роботи).
4. Презентаційний меседж «А я роблю так...».
5. Відкриті уроки в ефірі «Телерепетитор» або урок для молодого викладача (демонстрування фрагмента інтерактивних уроків і виховних заходів).
6. Захист «Портфоліо успіху».
7. Захоплюючий ракурс «Методична фотосесія» (презентація вражень за підсумками місячника ППД).
8. Психологічний дивертисмент «Типологія відносин «викладач — учень», «учень — учень».
9. Психологічний тренінг «На межі почуттів, або як подолати конфлікт».
10. Огляд літератури «Хвилями океану педагогічних новинок».
11. Вернісаж для молодого викладача (демонстрування фрагмента інтерактивних уроків і виховних заходів).
12. Панорама творчості «Наш бренд — педмайстерність і талант».
13. Ділова гра «Інтерв'ю з компетентності».
14. Ділова гра «Новий формат навчання та роботи».
15. Ділова гра «Зустрінемося на олімпіаді».
16. Захист особистісних професійних планів як моделей професійного самовизначення.
17. Захист педагогічних проектів «Портрет обдарованої дитини».
18. Семінар-практикум «Траєкторія розвитку та саморозвитку».
19. Прес-реліз «Нетрадиційні форми проведення уроку, виховного заходу».
20. Творча зустріч «Методичні сенсації — анонси педагогіки».

21. Обмін досвідом класних керівників «Сенсаційні педагогічні відкриття у вихованні».
22. Презентація роботи молодих фахівців «Ось ми які».
23. Зустріч у школі молодого викладача «Будьмо знайомі, молодий колего».
24. Конкурс педмайстерності «Справа майстра величає».
25. Ділова гра для молодих педагогів «Проблема» (створення карток педагогічної підтримки).
26. Конкурс молодих педагогів «Ми перший крок до зірок».
27. Семінар-кругозір «Сучасні технології навчання».
28. Зустріч за «круглим столом» «Освітній меридіан».
29. Теоретичний семінар «Урок від А до Я: методи і прийоми».
30. Панорама творчості «Ваша Величність Урок».
31. захист проектів «Педагогічний Еверест».
32. Обмін досвідом класних керівників «Мальовничий шлях до духовності».
33. Семінари-тренінги

Одним із найбільш ефективних засобів підвищення професійної компетентності вчителя є самоосвітня діяльність. Саме самоосвіта – це основне джерело отримання нової інформації, теоретичних знань, обґрунтування власних ідей. В основі самоосвіти лежить поєднання культури самоосвітньої діяльності й потреби в особистісному й професійному зростанні, бо саме особистісне прагнення до самовдосконалення виступає рушійною силою, що дозволяє досягнути професійних висот. Крім цього, прагнення до самоосвіти є структурним компонентом інноваційної діяльності.

Основна форма самоосвіти – це вивчення сучасної науково-методичної та психолого-педагогічної літератури. Великі можливості для самоосвіти з'явилися з розвитком мережі Інтернет та інших видів електронних інформаційних ресурсів. Також велике значення для самоосвіти має спілкування з колегами. Саме через спілкування відбувається засвоєння знань, більш глибоке їх розуміння, встановлення зв'язку з іншими явищами й

поняттями, розкривається досвід упровадження сучасних технологій. Кожен педагогічний працівник має власну методичну папку, в якій зберігаються кращі методичні розробки та методичні матеріали. Всі вони знаходяться в методичному кабінеті і доступні для ознайомлення кожному викладачеві чи майстру в/н. Таким чином, досвід роботи не залишається надбанням лише однієї людини, а допомагає молодим колегам підвищувати фаховий рівень.

Важливим етапом роботи у поширенні педагогічного досвіду є взаємовідвідування уроків.

Методична служба училища є складовою системи неперервної освіти педагогів, системи професійного самовдосконалення, яке можна уявити як рух від самоосмислення до самоствердження, самореалізації особистості. На якому б етапі професійного шляху не знаходився педагог, він ніколи не вважатиме свою освіту завершеною. Тільки в постійному творчому пошуку, єднанні технології навчання дорослих із технологією самостійної роботи відбувається вдосконалення професійних навичок й умінь, розвиток творчого потенціалу, самоствердження людини як професіонала.

Нова організаційно-функціональна модель методичної роботи у навчальному закладі полягає в застосуванні модульного підходу за трьома напрямками:

1. Пізнавальна діяльність – формування свідомості педпрацівників, вивчення нових педагогічних технологій.

2. Тематична діяльність – опрацювання отриманої інформації, визначення шляхів вирішення актуальних проблем, розроблення нових педагогічних ідей.

3. Практична діяльність – впровадження в педагогічну практику результатів пізнавальної та тематичної діяльності.

Модульний підхід у діяльності передбачає впровадження нетрадиційних індивідуальних та групових форм методичної роботи. Серед індивідуальних: аналіз, анкетування, атестація, бесіда-інтерв'ю, дистанційне навчання, доповідь, звіт, індивідуальний план, консультація, курсова перепідготовка, лекція, методичні рекомендації, наставництво, портфоліо, презентація, реферат,

розробка уроку, самоаналіз, самоосвіта, стажування, творча робота, творчий звіт. Серед групових: бібліографічні огляди, обговорення, бесіди, відкритий урок, взаємовідвідування уроків, групова консультація, дебати, ділові ігри, дискусія, захист авторських проєктів і розробок, оперативна методична нарада, інтернет-конференція, вебінар, майстер-клас, методична естафета, методичний бенефіс, методичний ринг, методична панорама, методичний тиждень, обмін досвідом, педагогічна виставка, педагогічна майстерня.

Колективні (групові) форми методичної роботи використовуються з метою вироблення єдиного підходу до вирішення певних проблем, обговорення актуальних питань щодо організації навчально-виробничого процесу, аналізу результатів колективної діяльності, вивчення і поширення кращого педагогічного досвіду, науково-технічної та педагогічної інформації. Вони є найдієвішими для поширення та демонстрації кращих надбань педагогів.

Підвищенню професійної компетентності педагога, його творчої активності сприяють школи педагогічної майстерності. Школа педагогічної майстерності об'єднує педагогів з високою творчою активністю, з високими результатами педагогічної діяльності і має на меті створити умови для самореалізації кожного учасника в їх професійному поступі.

Головною метою діяльності школи є пошук ефективних форм, методів організації навчально-виробничого процесу, вироблення оригінального педагогічного стилю, розробка, моделювання, апробація, корекція та реалізація освітніх технологій, презентація та поширення результатів діяльності закладу освіти за визначеною проблемою.

Форми роботи школи можуть бути такими:

- семінари-практикуми;
- практичні заняття;
- тренінги;
- обговорення наукових статей;
- авторських проєктів і розробок тощо.

Особливе місце у методичній роботі займає Школа молодого викладача. Діяльність Школи молодого викладача повинна мати системний характер,

оскільки робота з молодими педагогами спрямована на подальше майбутнє навчального закладу. Викладачами в такій Школі є досвідчені педагоги, члени адміністрації. Провідна форма організації занять — інтерактивна, яка сприятиме встановленню емоційних контактів, дасть можливість змінювати напрямки діяльності.

Суттєвою відмінністю Школи молодого викладача є те, що її учасники потребують удосконалення не фахового рівня, а методичного. Основні проблеми, що підлягають розгляду, стосуються дидактики, педагогіки та психології спілкування.

Робота школи молодого викладача як форми фахового вдосконалення педагогів полягає у вирішенні головних проблем і боротьбі з найбільш типовими труднощами молодих спеціалістів. Визначити ці проблеми допомагають анкетування та співбесіди.

З молодими педагогами працює досвідчений педагог-наставник, який відвідує уроки, аналізує, виявляє рівень навчальної взаємодії педагога і групи. За результатами роботи методист і наставник визначають ті проблеми, над якими треба працювати молодому педагогу в наступному році.

Групова форма роботи, яка передбачає комплексне ознайомлення з носієм ефективного прогресивного педагогічного досвіду – методичний бенефіс: доповідь-розповідь про зміст досвіду, вивчення творчої лабораторії (робочого кабінету), ознайомлення з розробленими дидактичними матеріалами, сценаріями уроків, відвідування відкритих уроків тощо.

Організація наукових конференцій має на меті:

- науково обґрунтувати наявну ефективну творчу педагогічну практику;
- виявити й обґрунтувати новаторські ідеї, гіпотези, концептуальні положення, які вимагають апробації на практиці;
- популяризувати й поширювати науково обґрунтовані та апробовані результати творчої діяльності педагогів.

Психолого-педагогічний семінар - це постійно-діюча колективно-групова форма, яка об'єднує всіх педагогів з метою опрацювання найбільш важливих питань організації навчально-виробничого процесу, вивчення й упровадження

до практичної діяльності досягнень психолого-педагогічної науки й прогресивного педагогічного досвіду.

Широко використовується в методичній роботі педагогів дискусія. Слово «дискусія», латинського походження, означає «дослідження», «колективне обговорення якого-небудь спірного питання з метою правильного його тлумачення» [2].

Підготовка до дискусії розпочинається з визначення теми, яку зумовлено важливістю науково-педагогічної проблеми, практикою роботи педпрацівників. Теми можуть бути різними: «Педагогічна майстерність педагога», «Імідж сучасного педагога», «Особистісно орієнтоване навчання», «Фізичний розвиток учнів – потреба у здоровому способі життя», «Комп'ютерні технології в навчально-виробничому процесі».

Методичний міст – одна з активних форм методичної роботи, яка проводиться з метою розвитку практичних навичок.

Темою, як правило, обираються проблеми навчання та виховання. Під час проведення методичного моста слухачі вдосконалюють свої аналітичні вміння. До участі в цій формі методичної роботи варто залучати викладачів різних предметів, щоб розглянути певну проблему з різних точок зору.

Методичний міст – різновид дискусії. Він відрізняється складом учасників і може бути проведений між викладачами різних методичних комісій або різних навчальних закладів.

Дебати – це обговорення будь-якого питання, обмін думками, полеміка, дискутування.

Дебати в методичній роботі можна використовувати для прийняття і відстоювання своїх рішень. Гра в дебати вчить критично мислити, досліджувати різні теми і переконливо викладати свої погляди аудиторії.

У дебатах беруть участь дві команди. Одна з них (позитивна) стверджує певну позицію, інша (негативна) заперечує її. Основна мета дебатів – переконати нейтральну сторону (суддів) у тому, що ваші аргументи кращі, ніж аргументи опонентів.

Обмін досвідом роботи має на меті популяризацію і поширення ефективної педагогічної практики, створення психолого-педагогічних стимулів для розвитку творчої діяльності педагогів, збагачення систем педагогічної діяльності нестандартними підходами. Обмін досвідом роботи передбачає діагностування якості професійно-педагогічної діяльності, аналіз та оцінювання її відповідності завданням і прогресивним тенденціям, а також рівню її продуктивності; виявлення в системі роботи педагога творчих елементів і проблем, які йому необхідно розв'язати. Процес обміну досвідом – багатоаспектна робота, яка потребує від виконавців та учасників високого рівня професіоналізму й етичної культури, виявляє ступінь володіння всіма складовими структури педагогічної діяльності – пізнавальної, організаційної, комунікативної, розвивальної, творчої.

Цікавою і ефективною формою обміну досвідом, практичного навчання педагогів є тижні педагогічної майстерності.

План тижня включає представлення творчих лабораторій педагогів, проведення відкритих уроків, позаурочних заходів, конференцій, творчих звітів, творчих зустрічей, методичних фестивалів, ярмарок педагогічних ідей, демонстрування методичного дидактичного матеріалу тощо.

Творчий звіт – форма методичної роботи, спрямована на пошук, підтримку, пропаганду ППД викладача чи майстра виробничого навчання, а також діяльності всього педагогічного колективу з питань інноваційних технологій, організації навчально-виховної та методичної роботи в закладах освіти.

Ярмарок педагогічних ідей – форма роботи, основним призначенням якої є огляд та оцінка методичних здобутків.

Конкурс педагогічної майстерності – форма методичної роботи, спрямована на пошук, підтримку і пропаганду перспективного досвіду педагогічних працівників.

Важливою формою підвищення науково-методичного та фахового рівня педагога є самоосвіта.

Умови успішної самоосвітньої роботи педагогічного працівника: раціональне використання робочого часу педагога; виділення вільного дня для самоосвітньої діяльності; створення здорового психолого-педагогічного клімату в колективі; упорядкування громадських доручень; стимулювання праці; забезпечення необхідною науково-методичною літературою, педагогічно-психологічною, педагогічною, фаховою періодичною пресою; проведення методичних заходів з питань організації самоосвіти, основне завдання яких, – навчити педагога не лише самостійно здобувати інформацію, а й вільно, самостійно орієнтуватися в її потоці, ефективно і творчо, результативно використовувати в своїй педагогічній діяльності; ефективне, систематичне управління процесом самоосвіти.

Також варто звернути увагу на такі форми методичної роботи як: психологічний практикум, навчальний тренінг, які стимулюють творчу пізнавальну активність педагогів, спонукають їх активно діяти, шукати шляхи та способи розв'язання проблем. Адже саме під час їх проведення відбувається синтез теоретичних знань і практичної діяльності, розвиваються й закріплюються вміння приймати нестандартні рішення, аналізувати та оцінювати власні дії, вести діалог й дискусію, встановлювати доброзичливі взаємини з колегами.

Підсумовуючи вищевикладене, варто підкреслити, що ефективна організація науково-методичної роботи з педагогічними кадрами повинна бути спрямована на результат: конкретну допомогу фахівцю у вдосконаленні його професійної майстерності, що є найважливішим завданням післядипломної педагогічної освіти, задоволення професійного інтересу кожного педагога, високий рівень його особистісного професійного розвитку, що виявляється в удосконаленні педагогічної діяльності.

Метою методичної роботи є підтримка ділового тону педагога, допомога в подоланні труднощів, відкриття шляху до пошуку, ініціативи й творчості. При цьому важливо зацікавити педагогів, залучаючи до проведення того чи іншого заходу, тому слід практикувати крім загальноприйнятих і

нестандартні форми роботи, які захоплюють, сприяють розвитку різного роду компетентностей, індивідуального стилю, креативності, творчих здібностей.

Навчально-методичний напрям - це один із найважливіших напрямів в діяльності методичної роботи. Головним змістом цього напрямку є підвищення кваліфікації педагогів.

Успіх педагогічної діяльності сьогодні визначається не тільки й не стільки ступенем професійної підготовки викладача, рівнем знань, скільки бажанням і можливостями поглиблювати теоретичні знання та відшліфувати практичні вміння, тобто постійно підвищувати рівень професійної компетентності, формувати педагогічну позицію.

Список використаних джерел:

1. Бачинська Є. М. Вектори змін методичної роботи в закладах загальної середньої освіти в контексті реформування освіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.narodnaosvita.kiev.ua>.
2. Закон України "Про освіту" [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Словник методиста: Методичний посібник./Укладач Волканова В.В. – К.:2008. – 192 с. – (Серія «Словники»)
4. Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: наук.-метод. зб./упоряд. Н.І. Бугай. – Вип. 6. – Х.: Компанія СМІТ, 2009.
5. Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі. К.- 2000.